

DEN NORSKE KIRKE

Åpningskonsert 28. juli 2024

Verdalsøra kapell

RYDE & BERG

ORGELBYGGERI

Fra Ryde & Berg sin hjemmeside. (Firmaet som fikk i oppdrag av Forsvarsbygg å demontere orgelet, og som også monterte orgelet opp igjen i Verdalsøra kapell.)

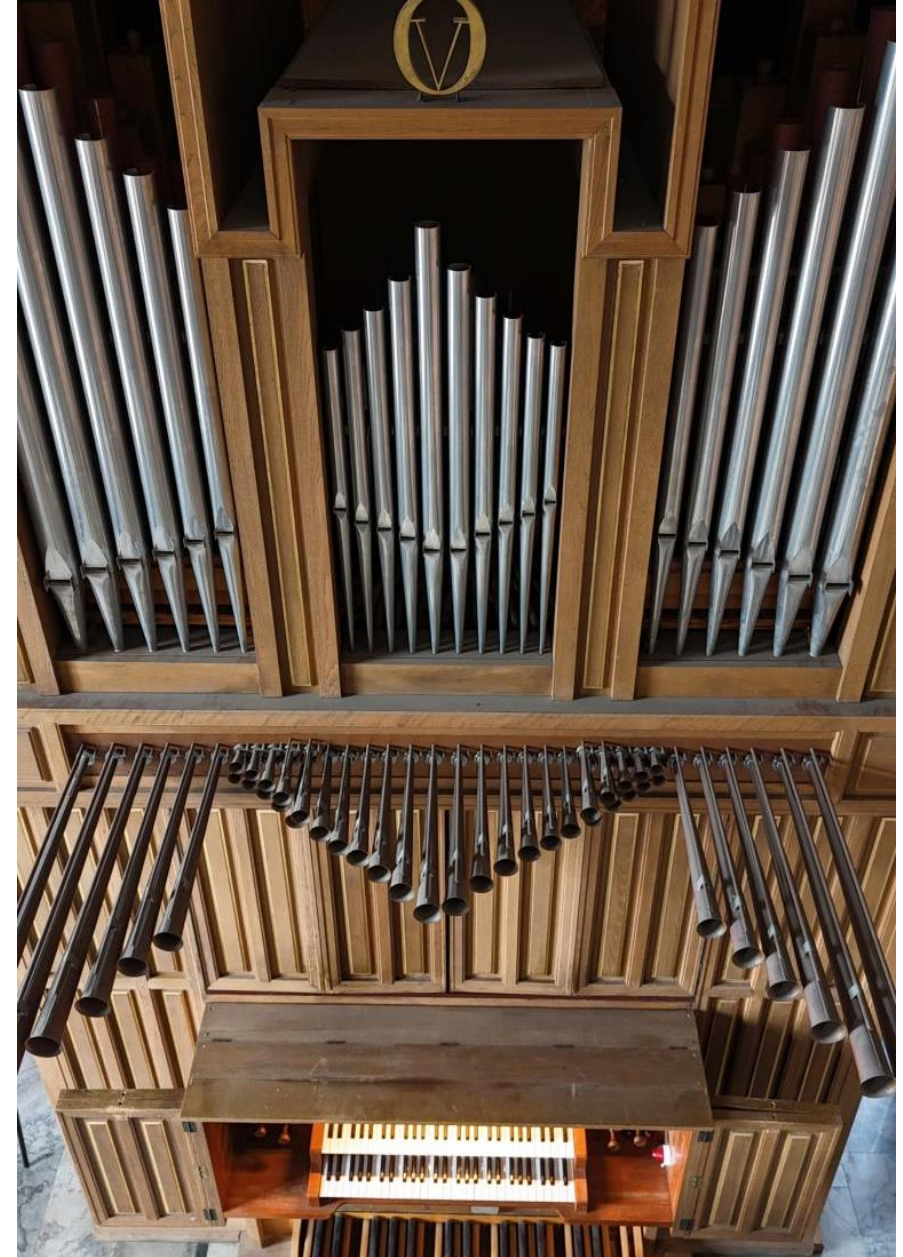
Om instrumentet skriver Stein Johannes Kolnes i 2024:

Norsk Orgel-Harmoniumfabrikks orgel til Akershus slottskirke utgjorde klimaks i firmaets framstøyt for å utfordre J.H. Jørgensens hegemoni i Oslo. Det begynte i periferien med orgelet til Sørums kirke i 1962, heldt fram med Grorud året etter, deretter Majorstua i 1965 bare noen hundre meter fra Jørgensens fabrikk og til slutt prikken over i'en med Akershus-orgelet i 1967.

Det er verd å merke seg at Berntzen i Snertingdal engasjerte framstående ekspertise til å medverke på kvart av prosjekta: På Akershus var det arkitekt Olav S. Platou (son av ingeniør Olaf Platou), konsulent Knut Nystedt og intonatør Georg Westenfelder. Johan Amrud skar kongemonogrammet.

Westenfelder etablerte seinare sitt eige orgelbyggeri i Luxemburg og bygde mellom anna orgelet i katedralen der. 1960-talet baud på sine vanskar, men slik er det med alle periodar. Det tragiske er at vurderingane deretter blei diktert av desenniets dårlegaste instrument, som i sin tur førte fram til ei unyansert oppfatning av at norsk var dårleg og utanlandsk bra. Dermed oppstod ein omfattande og ukritisk import av orgel. Dette er i seg sjølv merkverdig. Enda meir underleg er det at dei same haldningane framleis sit i.

<https://ryde-berg.no/opus/2024-akershus-verdalsora>

Orgelet i Akershus slottskirke ble bygget av Norsk Orgel-Harmoniumfabrikk i 1967

Hovedverk 1. manual:	Brystverk 2. manual:
Rørfløyte 8' Principal 4' Kvintadena 4' Waldfløyte 2' Mixtur 2-3 fag Spansk trompet 8'	Tregedackt 8' Rørfløyte 4' Principal 2' Superkvint 1 1/3' Dulcian 8'
Klaviaturomfang: C - f1 - g3	Pedal:
Traktur: mekanisk Registratur: mekanisk	Subbass 16' Gemshorn 8' Koralbass 4' Skalmei 4'

Bilder fra første innvielse. Akershus Slottskirke 1967

Bernhard Berntzen og Klaus Berntzen som hilser på Kong Olav og kronprins Harald i forbindelse med innvielsen.

Verdens Gang
8. juni 1967

Orgelbygger Bernhard Berntzen til venstre. I midten intonatør Jacobi (tysk), og bakerst står orgelbygger Oddleif Ringvold.

En hilsen til Verdalsøra Kapell ifm donering av orgel fra Akershus slottskirke

Akershus slott ble oppført som borg og residens for Håkon den 5 Magnusson i perioden 1299-1304.

Middelalderborgen ble i perioden ca. 1580 - 1650 ombygget til renessanseslott under Christian 4. og stattholder Hannibal Sehested. Etter dette kom slottet i forfall og det ble for en stor del benyttet som militært magasin. Fra 1905 ble bygningshistoriske undersøkelser og de første restaureringsarbeider ledet av arkitekt Holger Sinding-Larsen. Deretter, fra 1929 ble arbeidet med restaurering og innredning til bruk som regjeringens representasjonslokaler ledet av arkitekt Arnestein Arneberg. Regjeringens representasjonslokaler ble innviet i 1947.

Kirken skal ha blitt innredet i del av sydflyens 1.etasje allerede ca 1550. Annen etasje ble innredet til konge- og dronningleilighet senere på 1500-tallet. Kirken skal ha blitt ominnredet ca. 1820. Kirkerommet slik det står i dag, med bl.a. fuget upusset teglvegger er et uttrykk for Arnstein Arnebergs restaureringsfilosofi og typisk for midten av 1900-tallet. Akershus slottskirke er en kongelig gravferdskirke og Forsvarets hovedkirke.

Orgelet var planlagt og tilpasset den utførelsen kirkerommet fikk ved restaureringen. Orgelet gjenspeiler både barokken og bestillingstidspunktet, og var godt tilpasset kirkerommet. Det er bygget av Norsk Orgel- og Harmoniumfabrikk i 1967 med Olav Stoud Platou som arkitekt og Knut Nystedt som konsulent. Orgelet er fra en tid som i ettertid har blitt kalt orgelbevegelsen. I denne perioden bygget man gjerne instrumenter som orienterte seg mot barokken. Det er et orgel som viser hvilke klangidealer komponist Nysted hadde. Dette er dermed et instrument typisk for sin tid. Det skal være godt vedlikeholdt og uten tydelige feil og mangler.

Det har 15 stemmer, fasaden er tegnet av Olaf S. Platou, kongemonogrammet er skåret av Johan Amrud og viser Olav Vs symbol.

Forsvarsbygg var opptatt av at orgelet kommer i ny bruk og ønsket derfor å donere orgelet. Det er derfor meget gladelig at Inn-Herrad kirkelige fellesråd og Verdalsøra kapell overtar orgelet og benytter det i sin virksomhet fremover. Vi ønsker lykke til med orgelet.

Med vennlig hilsen
Forsvarsbygg

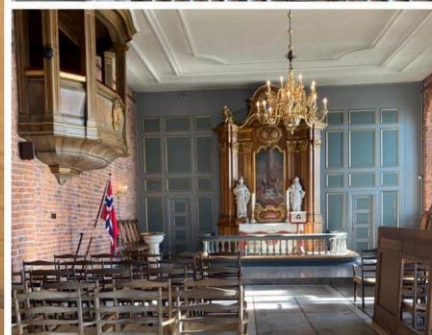
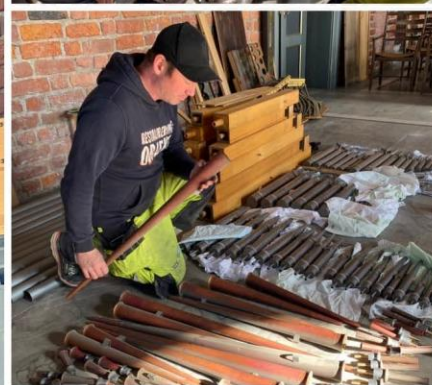
FORSVARSBYGG

Hanne Berg
Festningsforvalter, Akershus festning

DEN NORSKE KIRKE

Verdalsøra kapell
2024

FORSVARSBYGG

Akershus slottskirke.
Orgelet demonteres.
Delene sorteres og
pakkes for transport

DEN NORSKE KIRKE

Verdalsøra kapell
2024

Minimum med luft i dekkene for å komme ut porten

Orgelet ble brukt i kong Olavs begravelse. Nå skal det til Verdal

I høst kunngjorde Forsvarsbygg at de ønsket en arvtaker for orgelet som står i Slottskirken på Akershus festning. Nå er det offisielt at det kommer til Verdalsøra kapell.

VERDAL

Innherred møtte nylig kirkeverge Børge Lund, kantor Staffan Plantin og leder i Stiklestad sokneråd Arnstein Larsen. De meddele at Forsvaret har bestemt seg for å donere orgelet fra Slottskirken på Akershus festning til Verdalsøra kapell. Orgelet er fredet og skal leveres i sin helhet til Øra.

Orgelet i Verdalsøra kapell har lenge vært ansett som smått, spesielt gitt den hyppige bruken av kapellet. Kantor Staffan Plantin forteller at det i 2022 var 6000 mennesker innom kapellet og 60 begravelser.

– Da jeg flyttet hit for å bli kantor syntes jeg det var underlig med et så lite orgel i et så aktivt kapell, sier Plantin.

I 2023 ble det derfor satt ned en arbeidsgruppe for å se på nytt orgel til Verdalsøra kapell. Kantor Ola Bosnes oppdaget ikke lenge etter, meget beilelig, at Forsvaret så etter en arvtaker av orgelet i Slottskirken. Verdalsøra markerte raskt sin interesse til Akershus festning.

På senhøsten var flere interesser

senter innom på befaling. Men det skulle snart vise seg at det bare var kapellet på Øra som kunne ta i mot orgelet uten å gjøre modifikasjoner på det verdverdige instrumentet. Det ble en avgjørende faktor for Forsvarsbygg, som nå er i gang med å demontere orgelet.

Bygger galleri på én uke

Her går det nemlig raskt i svingene. I februar fikk Sør-Innherred kirkelige fellesråd svar fra Forsvarsbygg om at de får orgelet. Det blir nå tatt ned og snart sendt nordover til Verdal. Planen er at det skal stå ferdig oppbygd i slutten av mars.

Vi kan spille større verker og etterleve menighetens ønsker mer.

Staffan Plantin, kantor

Problemet er bare at det tre tonn tunge orgelet ikke får plass på det nåværende galleriet i kapellet. Det var behov for å utvide galleriet inn mot skipet. Da ble flere krefter satt i sving for å ordne dette raskt.

– Arkitekt Per Audun Letnes heiv seg rundt og tegnet en skisse for utvidet galleri, forteller kirkeverge Børge Lund.

– Så slapp Innherred entreprenør det de hadde i hendene på Levanger kapell for å komme hit å bygge galleri forrest mulig, forklarer Lund entusiastisk.

Fredet og symboltungt

Orgelet er helt spesielt av flere grunner. Blant annet har kongehuset en sterk relasjon til Slottskirken, som har status som kongelig gravkirke.

Det siste stoppested i kong Olav V sin gravferd i 1991 var jordpåkastelsen i Slottskirken. Deretter ble kong Olav stедt til hvile i Det Kongelige Mausoleum som ligger under kirken.

Orgelet ble i 1967 levert av Norsk Orgel-Harmoniumfabrikk, med den anerkjente komponisten Knut Nystedt som konsulent. Orgelet var et prestisjeprojekt for den nå nedlagte orgelprodusenten.

Fasaden er utført av arkitekt Olav S. Platou og er i nybarokkstil. Øverst på orgelet troner kong Olav V sitt monogram.

Disse faktorene førte til at Riksantikvaren har valgt å fredet orgelet. I deres vedtak fra 2017 heter det at orgelet ser en verdifull og kulturhistorisk interessant del av kirkeinteriøret.

En real oppgradering

Kantor Plantin er veldig glad for gaven sørfra. Kapellet har trolig spart mange millioner på sitt nye orgel. For å sette det i perspektiv: når forsvarsbygg nå skal ha nytt orgel i Slottskirken er budsjettet på fire til fem millioner. Selv om Forsvaret ønsket nytt orgel er

dette mer enn godt nok for Verdalsøra kapell.

– Vi går fra 6 til 15 stemmer. Da blir det lettere å melde ut melodier. Vi kan spille større verker og etterleve menighetens ønsker mer, sier Plantin.

Plantin påpeker også at kapellet er fra 1968 og det nye orgelet er fra 1967.

– De representerer samme tidsånd, sier kantoren.

Børge Lund håper at orgelet er ferdigjustert og innprøvd til olso.

– Kanskje vi kan låne Olav II fra Stiklestad for å innvie ny-orgelet som bærer Olav V sitt monogram her på Verdalsøra, sier Lund smilende.

ODIN KOLSET HAGA

740 19 000
redaksjon@innherred.no

Orgelet har stått i Akershus slottskirke siden 1967. Nå er det snart demontert og klart for reisen nordover. Foto: Forsvarsbygg

Børge Lund, Arnstein Larsen og Staffan Plantin gleder seg til nytt orgel. Foto: Odin Kolset Haga

Korte tidsfrister og høyt tempo

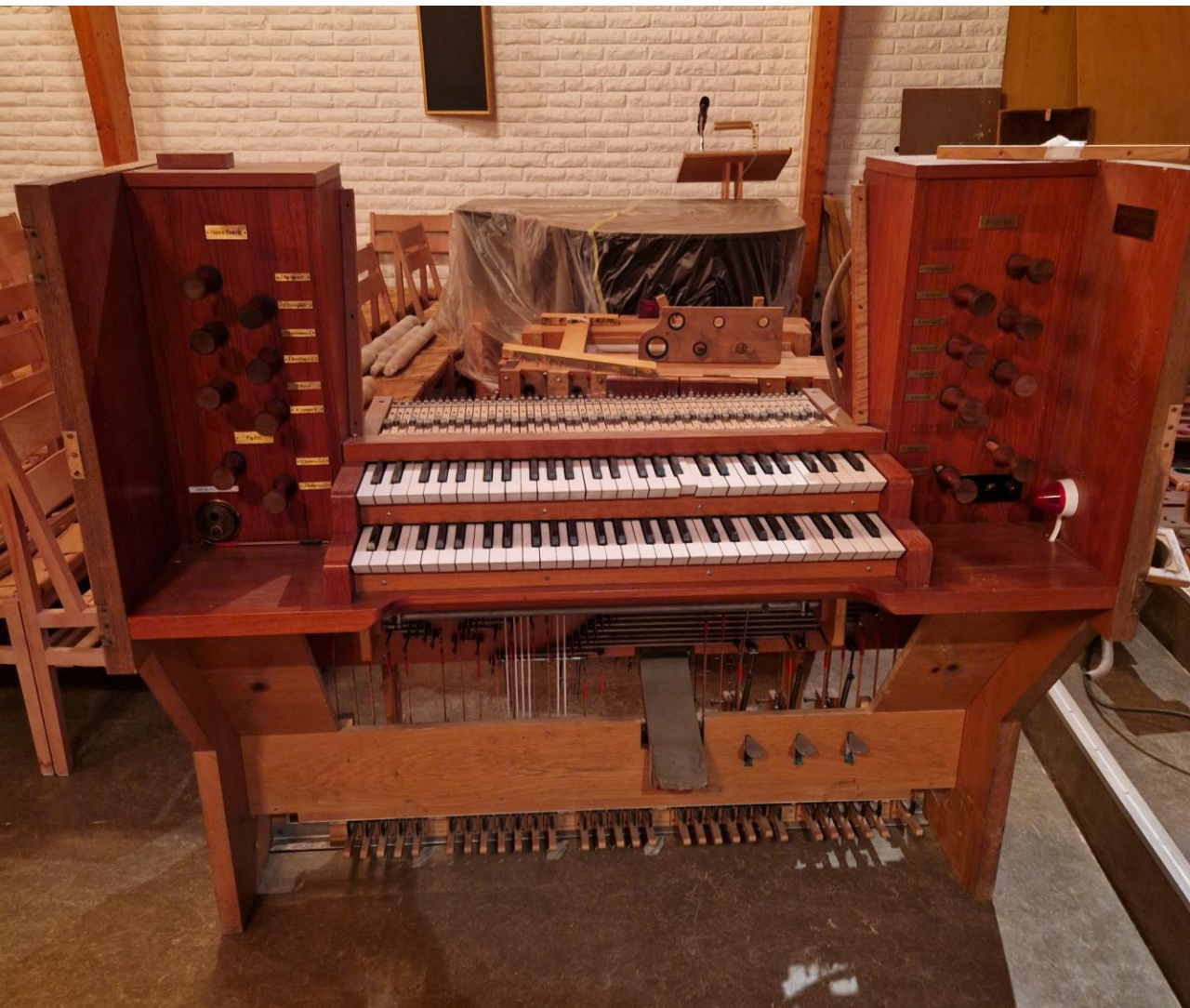
Det bygges massivt, orgelet står stødig

En tettpakket henger. Har du hørt om spillet Tetris?

Delene pakkes ut og sorteres

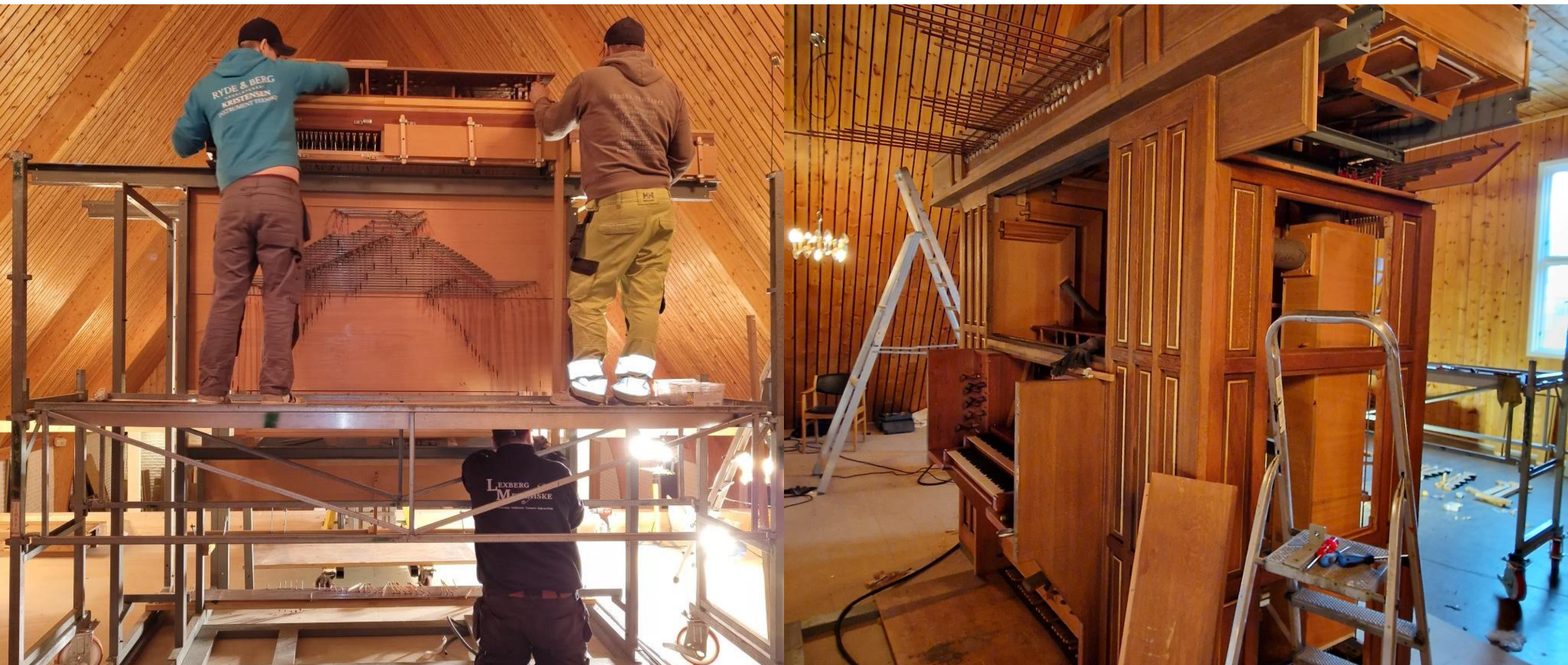
Rammen på plass

Uttørket treverk får tilbake gammel glød

Ca 15 000 deler pusles sammen

Feiring og første prøvekonsert

Orgelbrus og påskeegg

Gave gav rom for nytt lydanlegg, renovering av dører m.m

Tidslinje

2023

- 16. august. Artikkel i Forsvarets forum om at orgel gis bort. Første kontakt med forsvarsbygg.
- 23. august. Forsvarsbygg inviterer til befaring
- 21. september. Kirkelig fellesråd orienteres om planene. Positive til at vi det jobbes videre med prosjektet.
- 23. oktober. En gruppe fra fellesrådet besøker Slottskirken. Ønsker å jobbe videre med å få orgelet til Verdalsøra kapell.

Tidslinje

- **2024**
- 1. februar. Kirkelig fellesråd vedtar støtte til orgelprosjektet i investeringsbudsjettet.
- 14. februar. Møte med stab, Stiklestad sokneråd og Innherred Entreprenør. Enig om at nytt galleri vil være beste løsning for orgelet og kapellet.
- 16. februar. Søknad om bruksendring av Verdalsøra kapell sendes til biskop.
- 26. februar 2024. Mottar tilbud fra forsvarsbygg. De dekker ca. halvparten av kostnad med demontering, flytting og montering.
- 27. februar. Tilbakemelding fra bispedømmet om å få bedre tegninger av plassering. Per Audun Letnes kontaktes umiddelbart, og han tar på seg oppdraget.
- 4. mars. Tegninger sendes til bispedømmet. Positiv muntlig tilbakemelding. Kontrakt med forsvarsbygg signeres samme dag.

- 5. mars. Materialer til galleri settes i bestilling. Varmepumper demonteres og rivning av rekkverk starter.
- 11. mars. Innherred entreprenør starter arbeidet med å bygge opp nytt galleri.
- 12. mars. Befaring i Slottskirka. Arbeidet med demontering er godt i gang.
- 19. mars. Ryde & berg starter montering av orgelet i Verdalsøra kapell.
- 22. mars. Orgelhuset er oppe, og vi feirer stor gave med kake
- 27. mars. Orgelet ferdigstilles og Olavsmonogrammet med nytt bladgull settes på plass. Orgelet prøvespilles.
- 5. april. Første intimkonsert og søndag 7. april brukes orgelet for første gang i en gudstjeneste.
- 21. juli. Innvielsesgudstjeneste
- Takk til:

FORSVARSBYGG

RYDE & BERG
ORGELBYGGERI

DEN NORSKE KIRKE

Hilsen fra Ryde og Berg Orgelbyggeri AS

"Det har vært en stor glede for Ryde & Berg å kunne flytte orgelet fra Slottskirken på Akershus til Verdalsøra kapell. Vi har jobbet tett og godt med Forsvarsbygg, som er avsender, og menigheten på Verdalsøra, som mottaker. Da våre orgelbyggere tok ned instrumentet fikk vi detaljert innsyn i et historisk instrument, kanskje det beste av det som ble bygget på 60-tallet. Planen var å pakke instrumentet inn i en kassehenger. Denne var dessverre noen centimeter for høy til å komme inn gjennom porten til borggården på Akershus. Men Forsvaret hadde en løsning: ved å plasser 10 rekrutter i hengeren senket den seg akkurat så mye som var nødvendig for å komme gjennom. Så ble instrumentet pakket og kjørt gjennom Gudbrandsdalen til Verdalsøra. Der ble det nennsomt satt sammen igjen på det nybygde galleriet. Våre orgelbyggere klarte jobben uten å ha noen deler tilovers! God søvn på Stiklestad prestegård gjorde at de stilte uthvilt til arbeid hver dag. Orgelet lyder nå bedre enn noengang og det ser ut som det alltid har stått der oppe på galleriet. Orgel gir oss musikk til de store seremoniene i livet: dåp, bryllup og bisettelser. Måtte dette instrumentet bli til velsignelse for Verdalsøra og dem som kommer innom."

Det gamle orgelet – 6 stemmer, et manual

